

**Nota van
beantwoording
inspraakprocedure**

**behorende bij de
Nota Dieren
Gemeente Leiden**

2025-2030

Leiden

Nota van beantwoording inspraakprocedure Nota Dieren

Inhoudsopgave

Inspraak 1	3
Inspraak 2	3
Inspraak 3	4
Inspraak 4	8
Inspraak 5	9
Inspraak 6	9
Inspraak 7	13
Inspraak 8	13
Inspraak 9	16
Inspraak 10	18

Voor het definitief maken van de Nota Dieren is de inbreng gevraagd van de inwoners van Leiden. Hiervoor is een inspraakprocedure gestart die gedurende zes weken heeft gelopen. De ingekomen reacties worden in dit document gepresenteerd.

Er is voor gekozen de inzendingen niet met naam te noemen worden in verband met privacy. De gegevens zijn wel bekend bij de gemeente.

Inspraak 1

Inspraak reactie:

Stembureau medewerkers voor de verkiezingen van 18 maart 2026 week 12 GR26 worden geacht tenminste om 06:30 een hondendrinkwaterbak bij de ingang te plaatsen. Iedere omgevingsagglomeratie met een meer dan 25000 inwoners heeft tenminste een functioneren stembureau dat voldoet aan het keurmerk hondenstembureautoegangmetjeviervoeter versie 2020.

Verzoeken voor aanpassing nota:

Verzoek tot aanpassing/ inhoudelijke reactie	Paragraaf	Reactie (verwerkt ja/nee en reden)
Drinkbakken voor honden bij stemlocaties klaarzetten.		Is geen onderdeel van de nota. We leggen het wel voor bij de betreffende afdeling die de stemlocaties inricht.

Inspraak 2

Inspraak reactie:

We should place more floating platforms in the water for nesting coots (and grebes). Not only does this give them safe nesting places, but it also prevents them from making nests on boats and being a nuisance to boat owners.

Verzoeken voor aanpassing nota:

Verzoek tot aanpassing/ inhoudelijke reactie	Paragraaf	Reactie (verwerkt ja/nee en reden)
Plaats meer drijvende nestplatforms voor bijvoorbeeld meerkoeten en futen. Dit biedt de dieren een veilige nestplek én voorkomt overlast door nestbouw op boten.	3.2	Wij bieden geen drijvende nestplatformen aan. Het biodiversiteitsplan van de Gemeente Leiden gaat steeds meer uit van natuurvriendelijke oevers, waardoor dergelijke platforms niet noodzakelijk (meer) zijn. Daarbij zijn meerkoeten en futen in grote aantallen aanwezig in Leiden en zijn ze zeer creatief met het maken van nesten en niet geboden aan een drijvend nestplatform.

Inspraak 3

Inspraak reactie:

(zie ook de tabel hieronder met de samenvatting en de reactie van de gemeente per onderwerp)

Algemeen: Complimenten, deze nota en de daarin genoemde actie en aandachtspunten zijn zeer uitgebreid. Er spreekt een mooie betrokkenheid met de natuur uit, en voor een groot gedeelte ook een terechte opvatting dat mensen niet de enige dieren zijn die er toe doen, dat er respect en ruimte moet zijn voor alle dieren. Duidelijk is dat er met veel deskundigheid aan bijgedragen is.

Dus ik heb zowel in detail als op grote lijnen commentaar, omdat ik wat goed is graag nog beter maak.

Een van mijn hoofdpunten is wat op pagina 7 het verminderen van lijden van dieren genoemd wordt, opvang en zorgplicht. In een aantal hoofdstukken komt dit terug, beleid en voornemens spreken elkaar hier en daar tegen, of worden niet geadresseerd.

Om te beginnen:

1. vissen, sport hengelen (blz. 49 e.v.). Hierbij faciliteert de gemeente het doen lijden van dieren. Zoals de nota zelf beschrijft hebben vissen gevoel, lijden pijn. En aan een haak in je mond door de lucht geslingerd en in de hand genomen worden is ook nog erg beangstigend en pijnlijk. Vergelijk het met als jezelf door water getrokken en vastgehouden worden met een haak in de mond. Waterboarden is er nog rustig bij. Uiteraard pleit ik hier zeer sterk voor het verbieden van alle praktijken die erop gericht zijn om vissen te vangen in gemeentelijk water. Posters met teksten als: 'Natuurlijk pijnigen we dieren niet. Vissen zijn dieren en kennen pijn.' En handhaving. Daarentegen stel ik voor om in de publieksruimtes van de gemeente en in Naturalis de canalcam van Aaf Verkade, te laten zien, op daartoe te installeren schermen. Natuurlijk moet haar werk met steun van de gemeente uitgebreid worden.

2. Vee, met name koeien, die grazen op weiden die van de gemeente zijn en verpacht worden, met name in Cronesteijn. (blz. 45) Ieder jaar zien alle wandelaars in het Park de koeien zich verdrommen op een paar plekjes waar een beetje schaduw is. De achterhaalde landelijke wet stelt dat bij 30 graden of meer koeien schaduw moet worden geboden in de wei, of ze binnen moeten staan in geventileerde, gekoelde ruimtes. De biologie leert dat koeien comfortabel zijn bij temperaturen van -7 tot +17. Dat ze al last krijgen bij 20 graden, en het daarboven steeds slechter met ze gaat. Hoofdpijnen, verbranding van de dunne huid, en allerlei symptomen die een melkveehouder weet: verminderde melkgift, landerigheid etc. De koeien in het Park zijn geen melkkoeien en de eigenaar vindt dat hij zich alleen aan de landelijke wet hoeft te houden. Er zijn vorig jaar eindelijk in 1 weiland een paar jonge kleine wilgjes geplant. Het zal zeker tien jaar duren voor die voldoende schaduw geven. En in de andere weides in het park waar ze grazen is geen schaduw.

Reden: weidevogelbeleid staat niet toe dat er hoge bomen geplant worden. De optie om op een flink aantal plekken in de verschillende weides groepen wat lagere bomen te planten is niet meegenomen. En een beleid voor de tijd tot er voldoende schaduw is moet nog gemaakt. Ik stel voor om als gemeente, in het kader van verminderen van lijden, de boer te verplichten om bij 20 graden de koeien al schaduw te bieden, of in een gekoelde stal te zetten. In ieder geval niet op gemeentelijk terrein dierenwelzijn te belemmeren en zelfs dierenleed te veroorzaken. De gemeente kan ook kiezen geen koeien te laten grazen als er niet toereikend aan het welzijn van de dieren tegemoet kan worden gekomen.

Voorstel: Gem. Leiden introduceert per direct een nieuwe regel voor welzijn van vee op eigen grondgebied: 20 graden is de maximumtemperatuur waarbij koeien buiten in de zon, zonder zware schaduw voor alle dieren tegelijkertijd, gehouden mogen worden.

3. Biodiversiteit: Er zijn twee redenen genoemd om grote eentonige vlaktes gemeentegrond met alleen raaigras te willen behouden:

a) open landschap, van oudsher, dus historisch perspectief

b) weidevogels

Vanuit de inmiddels gevestigde opvatting dat biodiversiteit van wezenlijk belang is voor de planeet, en dus ook voor Leiden, is dit type beheer ontoereikend. Inmiddels zijn in de OVP al drie voedselbossen gevestigd, waarvan 2 geheel voor dieren. In heel weinig tijd is daar te zien hoe het bodemleven, en direct daarna de gehele flora en fauna bezit neemt van die percelen en de biodiversiteit enorm toeneemt. Het star vasthouden aan weidevogelbeleid is meer iets voor de fabeltjeskrant geworden. Vlieg eens mee met een kieviet, en zie op hoogte waaruit je kunt kiezen: een druk bezocht, zelfs met fietspad doorsneden en versnipperd weidegebiedje, de OVP, of de uitgestrekte weilanden aan de andere kant van de A4, rustig, zonder menselijke drukte en zonder hoge bomen. Voorstel: stop met het weidevogelbeleid en werk toe naar een grote biodiversiteit in de OVP en in Park Cronesteijn. Wat een kans voor Leiden om van de OVP juist een zeer aantrekkelijk biodivers landschap te maken. Dat ook, zoals in de 16, 17e en 18e eeuw nog biodivers was, Leiden en regio energie-neutraal, 100% duurzaam, 100% regionaal opgewekt met kronkelige slootjes, veel boomgroepen, geriefbosjes, boomgaarden. Kijk maar in archief en Museum Lakenhal.

Ook zou voor een prettig evenwicht tussen mens en dier een brede strook bomen en struiken langs de Europaweg en de A4 veel schelen in licht en geluidsoverlast, om niet te spreken van fijnstof. Langs zo'n brede bosstrook zou ook een recreatief pad en eventueel een kanovaartje belangrijk toevoegen aan de mogelijkheden tot natuurbeleving van de Leidse bevolking.

4. Met de krapte van personeel (breidt absoluut uit naar minstens 1 FTE) is het inschakelen van deskundige vrijwilligers, b.v. gepensioneerden bij allerlei onderdelen van het voorgestelde beleid aan te bevelen.

Dan nog een aantal zaken in detail:

blz 13, Bijen: in Park Cronesteijn zijn veel te veel honingbijen, en het houden ervan wordt actief gesteund door de gemeente. Een imker stelde laatst in een vergadering van de beheergroep Cronesteijn dat hij 49 kasten heeft, verspreid over het park. Dan zijn er in de (4 in het zuiden van de stad) volkstuinen nog vele volken, en er zijn andere imkers actief. Een dergelijke hoeveelheid van maar 1 van de ruim 360 soorten bijen in Nederland is onevenwichtig en levert groot gevaar op voor de wilde bijen en andere insecten die ook afhankelijk zijn van dezelfde voedselbronnen. Voorstel: beperk op basis van ecologische inzichten de vergunningafgifte voor kasten honingbijen drastisch, en faciliteer een veel grotere spreiding over stad en ommeland. Bevorder het deskundig maken/plaatsen van insectenhôtels, op de juiste plekken (op de zon bijvoorbeeld) En houdt rekening met de behoeften van de ca 250 soorten graaf/grondlevende solitaire bijsoorten.

blz. 19, vier doelstellingen:

Mijn voorstel: doelstelling 5. We bevorderen expliciet de komst en vermeerdering van alle inheemse soorten bodemleven en insecten, op een paar specifieke plaagdieren na, die echt schadelijk zijn voor mens of omgeving. Dit kan ook in eisen aan nieuwbouw/renovatie verwerkt worden: ruimte voor vogels, insecten, vleermuizen.

blz. 23: Complimenten voor boa's die bij warm weer hondeneigenaren die hun hond naast de fiets laten lopen aanhouden en uitleg geven over drinken, heet asfalt etc.

blz. 24, 4.9: Het voeren van watervogels trekt ook ratten aan, faciliteert Amerikaanse rivierkreeften. Het is zichtbaar dat er elk jaar weer veel minder verschillende soorten watervogels in elk Leids water actief zijn. Nu zijn zelfs eenden al met een lantaarntje te zoeken.

Het algehele voederverbod is noodzakelijk en urgent. Ondanks het beleid om borden bij uitzondering te plaatsen, pleit ik hier wel voor informatie, op vriendelijke wijze, over 'eendjes voeren' en dat met een qr code en website met veel informatie in veel talen. Burgers die al weten hoe slecht het is om watervogels brood te voeren, voor die dieren en voor de waterkwaliteit en het bevorderen van plaagdieren komen in nare discussies terecht. Want vriendelijk anderen aanspreken om hen erover te informeren, als ze wel willen voederen is erg moeilijk. De aanwezigheid van borden zal preventief al helpen, maar zeker ook doordat je naar een bord kunt verwijzen ipv zelf in vaak onaangename discussie te moeten gaan. Veel gemeenten hebben mooie voorbeelden van prettige informatieve borden. Tips voor

informatieverspreiding: denk aan consultatiebureaus, scholen, kinderopvang, peuterspeelplaats. Het zijn vaak ouders met kleine kinderen die gaan voederen. Een aantal ouderen met dagelijks boodschappentassen vol, die hele stokbroden in het water gooien wordt hopelijk stevig gestopt.

Leiden en regio energie-neutraal, 100% duurzaam, 100% regionaal opgewekt
blz. 26: Kan het vuurwerkverbod niet 2 weken vervroegd worden? En gelden voor alle groenegebieden, en parken/parkjes, plus de daarbij liggende wegen en straten

Het is goed om de kaart met beschermde dieren erbij te pakken en hoe ze zich voortbewegen. Dat zou namelijk bijvoorbeeld ook de Vlietweg vuurwerkvrij moeten maken, vanwege de zeldzame vleermuissoorten die daar vliegen.

blz. 32, criteria losloopgebied: zet in de omheinde uitloopgebieden ook speelelementen zoals rioolbuis half ingegraven, heuveltje, wat stammetjes in een rijtje achter elkaar etc.

Grasland doelstelling alleen als het biologisch kruidig grasland is natuurlijk. Geen bemest raaigras.

blz 24: compliment voor 'chikken met korting' Vraag: informatie over wat te doen als je een zwerfkat denkt te zien.

38: oppas en opvang niet alleen honden maar ook katten bij dierbuddies bij afwezigheid eigenaar of moeite met bv. kattenbak schoonmaken en bijvullen.

blz. 47: De gemeente kan een kortingsactie faciliteren om egelpoortjes ter beschikking te stellen voor de egelsnelwegen.

De gemeente moet beter toezien op instrueren en naleven van maaivoorschriften.

Vorige zomer 3 kapot gemaaide egels aangetroffen in Cronesteijn. Al is het organiseren van opvang wilde dieren geen gemeentetaak, het ondersteunen van initiatieven van derden daartoe toch wel?

blz. 49 7.7: zoönosen: er ontbreken hier worminfecties en brucellose, bij honden.

Extra hierbij: Voorstel: Op alle gebieden binnen Leiden is maaien van weiden alleen toegestaan na 1 juni en pas na een schouw en bescherming van nesten van hazen en vogels. Dan uitsluitend vanuit het midden van het weiland in cirkels maaien.

Graag meld ik me aan bij overlegbijeenkomsten van gemeente met derden.

Verzoeken voor aanpassing nota:

Verzoek tot aanpassing/ inhoudelijke reactie	Paragraaf	Reactie (verwerkt ja/nee en reden)
Complimenten, deze nota en de daarin genoemde actie en aandachtspunten zijn zeer uitgebreid. Er spreekt een mooie betrokkenheid met de natuur uit, en voor een groot gedeelte ook een terechte opvatting dat mensen niet de enige dieren zijn die er toe doen, dat er respect en ruimte moet zijn voor alle dieren. Duidelijk is dat er met veel deskundigheid aan bijgedragen is.		Grote dank voor het compliment.
1. Vissen en hengelsport (blz. 49 e.v.): Stelling: de gemeente faciliteert momenteel dierenleed door sportvisserij toe te staan. Voorstel: verbod op hengelen in gemeentelijk water. Alternatief: plaats schermen met <i>canalcam</i> in publieksruimtes en ondersteuning van Aaf Verkade.	Pag 49	Er geldt geen visverbod. De <i>canalcam</i> van Onder water in Leiden.nl / Aaf Verkade is live te streamen via de mobiele telefoon. Voor het plaatsen van schermen ziet de gemeente geen financiële ruimte.
2. Vee op gemeentelijke weiden (blz. 45): Stelling: Koeien in Park Cronesteijn hebben onvoldoende schaduw. Wetgeving schiet tekort; dieren lijden al bij 20°C. Voorstel: gemeentelijke norm invoeren waarbij bij >20°C schaduw verplicht is of de dieren binnen	Pag 45	Het is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de pachter of dierhouder om maatregelen te nemen bij extreem weer. Toezicht op dierenwelzijn ligt bij de NVWA, niet bij gemeenten. Als de NVWA-drempelwaarden niet worden overschreden, kunnen wij als gemeente niet

moeten staan. Alternatief: geen vee op gemeentegrond zonder diervriendelijke voorzieningen.		handhavend optreden. Dierenwelzijn vinden we wel belangrijk. Daarom planten we extra bomen in Cronesteyn voor toekomstige schaduw. De eerste poging is gedeeltelijk geslaagd, dit najaar volgt een nieuwe aanplant met aanvullende maatregelen. In de tussentijd blijven we het belang van dierenwelzijn onder de aandacht brengen bij de pachters.
3. Biodiversiteit en weidevogelbeleid: Behoud van eentonig raaigras belemmert biodiversiteit. Voorstel: beëindig weidevogelbeleid, richt OVP en Cronesteyn in als biodiverse gebieden met bomen, waterstructuren en natuurspaden. Extra: bosstrook langs A4/Europaweg tegen overlast en voor recreatie.		Dit is onderdeel van de biodiversiteitsplannen, geen onderdeel van de nota dieren. Er loopt een apart traject voor het verbeteren van natuurwaarden in de Oostvlietpolder, waar de keuzes voor natuurdoelen worden gemaakt en vastgelegd.
4. Vrijwilligers en capaciteit: Breid ambtelijke capaciteit uit (minstens 1 fte). Zet deskundige vrijwilligers (bv. gepensioneerden) in voor beleidsondersteuning.		Is al onderdeel van de nota dieren. Inzet deskundige vrijwilligers voor beleidsondersteuning: in de klankbordgroep zullen diverse experts worden uitgenodigd per thema. Dit is al onderdeel van de nota, expliciete toevoeging hiervan niet nodig.
Bijenbeheer (blz. 13): Teveel honingbijen verdringen wilde bijen in Cronesteyn. Voorstel: strengere vergunningscriteria voor kasten, meer spreiding en goede insectenhôtels.	13	In de nota dieren is dit onderdeel al uitgewerkt. "Op basis van de nieuwe wetgeving, waarbij meer zicht komt op het aantal gehouden bijenvolken in de gemeente, kan eventueel een voorstel gedaan worden voor een aanpassing van de Vfl mocht blijken dat het aantal bijenvolken teveel concurrentie opleveren voor de wilde bijen."
Bodemleven en insecten (blz. 19): Voeg doelstelling toe: bevorderen van inheemse bodem- en insectensoorten. Verwerk dit ook in eisen bij nieuwbouw (nestelplekken).	19	Is onderdeel van de biodiversiteitsplannen.
Hondenwelzijn (blz. 23, 32): Compliment voor voorlichting door boa's bij warm weer. Uitbreiding gewenst van losloopgebieden met natuurlijke speelelementen. Alleen biologisch kruidenrijk gras, geen bemest raaigras.	23, 32	Is onderdeel van het uit te werken plan Herinrichting Hondenlosloopgebieden. Speelelementen, inrichting, groenbeheer worden daarin meegenomen. Ook rekening houdend met voor honden vervelende grasaren.
Vuurwerkverbod (blz. 26) Kan het vuurwerkverbod niet 2 weken vervroegd worden op basis van routes van dieren.	26	Geen onderdeel van de nota dieren. Zoals aangegeven is dit een onderdeel van landelijke wetgeving.
Watervogels en voeren (blz. 24): Voederverbod dringend noodzakelijk i.v.m. ratten, rivierkreeften en terugloop soortenrijkdom. Voorstel: wel duidelijke, vriendelijke borden met uitleg en QR-code naar info in meerdere talen. Verspreiding info via scholen, consultatiebureaus, kinderopvang.	24	Het voerverbod geldt voor heel de gemeente, dit komt ook op de gemeentelijke website te staan. De ervaring is dat borden niet het gewenste effect hebben. Verspreiding via andere kanalen is zeker mogelijk, we zetten daar in eerste instantie de lokale media ook voor in.
Chippen en zwervkatten (blz. 24): Compliment voor chipactie. Vraag: communiceer wat te doen bij het aantreffen van een zwervkat.	24	Deze informatie komt op de gemeentelijke website (dier in nood).

Dierenopvang & dierbuddies (blz. 38): Breid opvang en oppas via dierbuddies uit naar katten. Ook hulp bij verzorging (kattenbakken e.d.) voor mensen die dat tijdelijk niet kunnen.	38 5.7.2	In de nota is al opgenomen dat de ondersteuning geldt voor alle huisdieren, dus ook katten, vogels, etc.
Egels en maaïen (blz. 47): Gemeente kan kortingsactie starten voor egelpoortjes. Toezicht op maairegels moet beter; bescherm wilde dieren bij maaïen. Voorstel: pas maaïen na 1 juni, met voorafgaande schouw en vanuit het midden maaïen.	47	Via Samen aan de slag worden er al egelhuisje beschikbaar gesteld en wordt voorlichting gegeven over hoe tuinen toegankelijk te maken voor egels. Maaibeleid is geen onderdeel van deze nota maar wordt wel afgestemd met de betreffende afdeling in protocollen.
Zoönosen (blz. 49): Ontbrekende risico's: worminfecties en brucellose bij honden.	7.7	Er staan als voorbeeld enkele zoönosen opgenomen.
Aanbod om betrokken te worden bij gemeentelijk overleg met derden over dierenwelzijn.		Wordt door de adviseur dierenwelzijn meegenomen in de externe stakeholderlijst voor de op te zetten klankbordgroep.

Inspraak 4

Inspraak reactie:

- Het begrip "volksgezondheid" wordt hier breed geïnterpreteerd. Een wespennest vormt op zichzelf geen gezondheidsgevaar; wespensteken kunnen dat in sommige gevallen wel zijn.
- Het criterium "direct gevaar" is subjectief. Veel meldingen blijken achteraf gebaseerd op angst of onwetendheid in plaats van daadwerkelijk gevaar.
- Samenleven met wespen is vaak goed mogelijk; het probleem zit vaak in de beleving van mensen.
- Bij selectieve bestrijding worden de regels regelmatig overtreden, ook door gecertificeerde bedrijven. Voorbeelden zijn het onterecht gebruik van gif in de grond of in de buitenlucht, wat wettelijk niet is toegestaan.
- Er is behoefte aan voorlichting en preventie, waarbij ook risicobeoordeling en kennisdeling binnen de gemeentelijke organisatie belangrijk zijn.
- Opleiding van gemeentemedewerkers wordt sterk aanbevolen, mits de opgedane kennis goed geborgd wordt binnen de organisatie.

Verzoeken voor aanpassing nota:

Verzoek tot aanpassing/ inhoudelijke reactie	Paragraaf	Reactie (verwerkt ja/nee en reden)
Betere voorlichting en kennis over samenleven met wespen, om onnodige bestrijding te voorkomen. Ook is er aandacht gevraagd voor correcte toepassing van regelgeving en borging van kennis binnen de organisatie.	7.4.5	We verwerken de aanvullende suggesties als volgt: In de toelichting op preventie voegen we toe dat we inwoners actief willen informeren over het samenleven met wespen en het herkennen van feitelijk gevaar, om onnodige bestrijding te voorkomen. We benoemen bij de inzet op "professionele verplaatsing" en "selectieve bestrijding" dat we extra aandacht geven aan kennisdeling binnen de organisatie en naleving van wet- en regelgeving, ook door externe partijen.

Inspraak 5

Inspraak reactie:

Duiven zijn in het verleden gedomesticeerd en daardoor afhankelijk van de mens. Ze kunnen niet meer in de natuur overleven. Door een voederverbod gaan ze niet zomaar weg. Ze blijven in de stad aangezien er geen ander alternatief is voor de duiven. De mens eet in het openbaar, kruimelt en gooit zijn afval op de grond. Duiven zullen dus nog steeds voedsel vinden in de stad. Dit eten is echter niet bedoeld voor duiven waardoor ze nog vaker ziek worden. Daarnaast zullen de stadsduiven honger lijden. Een voederverbod zorgt dus niet voor het effectief reduceren van de duivenpopulatie maar voor meer dierenleed. Er zijn voor de gemeente alternatieven waar wel van bewezen is dat deze de duivenpopulatie in de binnenstad reduceren. Bijvoorbeeld het plaatsen van duiventorens of vaste voederplaatsen. Bij vaste voederplaatsen heeft de gemeente meer controle over waar de duiven leven. Bij duiventorens kunnen de eitjes geschud of vervangen worden waardoor de duivenpopulatie verkleind wordt. In de Duitse stad Augsburg heeft dit voor minder duiven in de binnenstad gezorgd. In die stad staan zowel duiventillen als duiventorens. Augsburg fungeert nu al als voorbeeld voor andere steden. In een vooruitstrevende gemeente als Leiden (die vergroening en biodiversiteit belangrijk vindt) zou het toch gepaster zijn om op humane wijze, door bijvoorbeeld een duiventoren, de duivenpopulatie te verkleinen in plaats van door het uithongeren of vangen en doden van de duiven.

Verzoeken voor aanpassing nota:

Verzoek tot aanpassing/ inhoudelijke reactie	Paragraaf	Reactie (verwerkt ja/nee en reden)
Inzet van voederverbod heeft negatieve gevolgen op het welzijn van duiven. Gepaster zou zijn de inzet van een duiventoren ipv uithongeren, vangen en doden van duiven.		Binnen de nota is nooit sprake geweest van vangen en doden van duiven. Voor een duiventoren is in de gemeente geen noodzaak. Er is geen sprake van (ernstige) duivenoverlast in de gemeente. Het voederverbod richt zich daarom primair op het voorkomen van overlast.

Inspraak 6

Inspraakreactie:

(zie ook de tabel hieronder met de samenvatting en de reactie van de gemeente per onderwerp)

Namens de Paddenpatrouille KNNV Leiden en de speciale Kolkenbrigade willen wij reageren op de voor ons werk relevante onderdelen van de concept-Nota Dieren. Amfibieën in de Nota Dieren In paragraaf 3.2 (p. 15) wordt onder het kopje Paddentrek een Leidraad migratie amfibieën aangekondigd. "De migratie van amfibieën en de maatregelen die de gemeente kan nemen voor de inrichting van de openbare ruimte worden meegenomen in de leidraad migratie amfibieën. Hierbij wordt onder andere gekeken naar innovatieve oplossingen, zoals amfibievriendelijke putten en stoepranden." In par. 7.3, Bescherming dieren in het wild, worden paddenladders in kolken expliciet genoemd. Dat zijn heuglijke ontwikkelingen waar de patrouille graag input voor zal leveren. Het lijkt ons echter voor iedereen doelmatiger om

daartoe gericht, bilateraal overleg te voeren dan om deel te nemen aan de beoogde externe Klankbordgroep. De ook in 7.3 genoemde ‘faunatrapjes’ kunnen een uitkomst zijn voor amfibieën. We hebben onlangs trapjes aangevraagd en gekregen (samen met de Werkgroep Tom Egel) aan de Broekweg in de Merenwijk. Maar waarom neemt de gemeente niet zelf het initiatief tot plaatsing – er zijn in Leiden zoveel plekken waar dieren er baat bij zouden hebben! Medewerking van bewoners vragen is een goed idee, maar het blijft kleinschalig. Vier, vijf trapjes zijn aan de Broekweg een druppel op een gloeiende plaat ... en we hebben een hele lijst van andere mogelijke locaties. Er wordt voorgesteld een Afweging[s]kader Faunavoorzieningen op te stellen (7.3) – verderop zal met een “Leidraad Faunavoorzieningen” hetzelfde bedoeld zijn. Hierover zouden wij graag meedenken. Direct relevant voor amfibieën, in negatieve zin, is de Amerikaanse rivierkreeft (genoemd in bijlage 9.10). Deze invasieve exoot vormt een ernstige bedreiging voor amfibieën. Als de provincie of het Hoogheemraadschap geen beheersactiviteiten ondernemen, wil de gemeente hopelijk zelf maatregelen nemen (zie ook p. 11). Samenhang met andere (beleids-)stukken Het is ons niet duidelijk hoe deze nota zich verhoudt tot andere beleidsstukken. Het gaat regelmatig over wilde dieren en over de openbare ruimte waarin zij zich ophouden – maar ‘welzijn’ lijkt het centrale thema en dat begrip wordt meestal gebruikt voor (individuele) gehouden dieren. Op p. 8 staat: deze nota is geen ecologische nota of soortenmanagementplan (een SMP, dat o.a. beschermingsmaatregelen bevat en voorschriften om verstoringen te minimaliseren). Onderwerpen als biodiversiteit, inrichten leefgebied en natuurinclusief ontwikkelen worden opgenomen in andere documenten. Wilde dieren komen wel aan de orde, maar het integrale beleid waar de gemeente blijkens deze nota naar streeft is dus (nog) niet in zicht. Op p. 17 is er sprake van beleid rondom biodiversiteit en een groen-blauw raamwerk; er worden verschillende gedragscodes genoemd. Wij zouden graag meer weten over de samenhang met en het belang van deze documenten en zouden daarom op z’n minst verwijzingen of links toegevoegd willen zien. 2 Onze ervaringen met de gemeente Wij hebben op diverse punten al jaren min of meer intensief contact en/of overleg met de gemeente. Met verschillende medewerkers c.q. afdelingen, waaronder DLO. Daarbij hebben we sterk wisselende ervaringen opgedaan. Een enkel voorbeeld: de gemeente plaatst inderdaad elk jaar verkeersborden voor de paddentrek, maar dit leidt elk jaar tot gedoe over mogelijkheden en verantwoordelijkheden. Het beleid dat er zo min mogelijk borden geplaatst worden (p. 16) is direct in het nadeel van de amfibieën. De (tijdelijke) waarschuwingsteksten, geplaatst op fietspaden (p. 15), komen geheel voor onze rekening qua arbeid en budget en zijn op veel plekken minder effectief dan borden. Als de gemeente het verminderen van het aantal verkeersslachtoffers serieus neemt (p. 7), zijn amfibieën wat je noemt een belangrijke doelgroep. Dan zou er bij het plaatsen van verkeersborden een andere, ruimhartige afweging moeten worden gemaakt. De wens van de gemeente om een nieuw stuk fietspad langs het spoor achter de oude brandweerkazerne aan te leggen – dwars door een paddentrekroute – zou in dit licht ook heroverwogen moeten worden. Ten aanzien van kolken, ladders en trapjes hebben we ook wisselende ervaringen. Leiden loopt voorop met het streven naar amfibievriendelijke straatinrichting bij de wijkvervangingen, maar het plaatsen van uitklimvoorzieningen gaat moeizaam. Er blijken ineens ronde kunststof kolken te worden geplaatst in plaats van rechthoekige betonnen (waarvoor het enige goed werkende model trapje is ontworpen); een faunatrapje aan de Broekweg is aan de verkeerde kant van het water bevestigd. We zijn blij als iemand oprechte belangstelling toont, meedenkt en ook doet wat hij of zij zegt te willen doen (en dan leveren wij zelf graag een bijdrage), maar er is dus zeker ruimte voor verbetering. We hopen dat de voorgestelde leidraden een doorbraak betekenen, al is de formulering in de tabel op p. 54, nr. D1 – Verkennen van de mogelijkheid tot het opstellen van een “Leidraad Faunavoorzieningen”, waarin voor verschillende ruimtelijke ontwikkelingen passende faunavoorzieningen kunnen worden meegenomen – nog wat aarzelend. De meest teleurstellende reactie van de gemeente tot nu toe was een

reactie waaruit bleek dat de belangen van dieren, bij het afwegen tegen andere belangen, standaard minder zwaar wegen. In elk geval dus als het om amfibieën gaat. Dat sluit aan bij een blinde vlek die wij in deze nota menen te ontwaren. Uitgangspunten: ruimte voor dieren. De doelen klinken mooi: 'dieren hebben een belangrijke rol in de openbare ruimte', 'we zorgen voor dieren in nood' en 'bij projecten en ontwikkeling van gemeentelijk beleid worden dieren en hun leefomgeving meegenomen zodat hun welzijn en rol in de stad worden geborgd in besluitvorming.' Maar welzijn is zoals gezegd een begrip uit de dierhouderij; 'wilde' dieren hebben veel meer baat bij habitatbescherming. Hoe verhoudt dierenwelzijn zich, in de filosofie van de gemeente, tot habitatbescherming? Dieren zijn een essentieel onderdeel van de leefomgeving van de inwoners, lezen we op p. 7 – maar dat wij andersom deel uitmaken van hun leefomgeving wordt niet onderkend. In het afwegingskader voor diervriendelijke omgang met dieren in de openbare ruimte (bijlage 9.9) gaat het vooral om diervriendelijke, preventieve maatregelen tegen overlast (en daarmee wordt niet bedoeld, dat dieren last van ons kunnen hebben). 3 Een andere mindset is een fascinerend idee; “dat het niet de dieren zijn die overlast veroorzaken, maar dat het gaat om menselijke perceptie en situaties die deze ervaring oproepen” is een belangrijk inzicht (par. 4.4). Maar de overlast die de amfibieën van ‘ons’ ervaren, is helaas gewoon reëel en niet zelden levensbedreigend! Een gemeente die, mede op basis van de erkenning van de intrinsieke waarde van dieren, streeft naar een samenleving waarin wij dieren respectvol en zorgzaam tegemoet treden, zou moeten kiezen voor een belangenafweging waarin wilde dieren en hun menselijke vertegenwoordigers als serieuze partij worden gezien. Natuurlijk, soms moeten er keuzes worden gemaakt die het welzijn van bepaalde dieren ondergeschikt maken aan de (veiligheid van de) gemeente en haar inwoners (p. 9). Maar dat is iets heel anders dan dat de belangen van dieren, bij een zogenaamde belangenafweging, per definitie minder zwaar wegen dan die van mensen. Dat is in tegenspraak met de in par. 3.1 beleden noodzaak om de belangen van dieren integraal mee te nemen in beleidsafwegingen. Samenvattend Wij doen ons best om de amfibieën bij te staan en willen ons dus ook wel als (externe) te raadplegen partij aanmelden. Maar ons uitgangspunt is: amfibieën hebben behalve zeer gewaardeerde ‘hulpmiddelen’ vooral ruimte nodig, waar ze gevrijwaard zijn van mens-dierinteracties. En dat hoeft ons mensen niet te schaden! In de nota wordt een onnodige tegenstelling tussen mensen- en dierenbelangen gesuggereerd – de mens heeft immers direct belang bij natuur en biodiversiteit en dus bij habitatbescherming. Een andere mindset impliceert volgens ons de erkenning van het feit dat dieren, met name wilde dieren, vreselijk last kunnen hebben van activiteiten die mensen ‘normaal’ vinden, zonder er verder bij na te denken – en dat we daar iets aan proberen te veranderen. Het begrip ‘intrinsieke waarde’ stamt uit de Nota Rijksoverheid en Dierenbescherming uit 1981. Het houdt in dat er pas van een effectief dierenbeschermingsbeleid gesproken kan worden, wanneer het daardoor lukt om de grenzen ten gunste van het dier te verleggen – om ons eigen gedrag aan te passen aan de behoeften van onze dierlijke medebewoners van de aarde en de stad. Namens de Paddenpatrouille KNNV Leiden en de Kolkenbrigade.

Verzoeken voor aanpassing nota:

Verzoek tot aanpassing/ inhoudelijke reactie	Paragraaf	Reactie (verwerkt ja/nee en reden)
Amfibieën – voorstellen en aandachtspunten - Leidraad migratie amfibieën (par. 3.2): Positief over aangekondigde leidraad. Patrouille denkt graag mee, maar geeft voorkeur aan bilateraal overleg boven deelname aan een klankbordgroep. - Paddenladders en faunatrapjes (par. 7.3): Waardering voor vermelding; vraag om gemeente-initiatief in plaats van bewonersinitiatief. Kleine aantallen voorzieningetjes zijn onvoldoende – er is behoefte aan structurele aanpak en gemeentelijke regie. - Leidraad/faunavoorzieningen: Ondersteuning voor het opstellen van een afwegingskader faunavoorzieningen; patrouille wil graag meedenken. - Amerikaanse rivierkreeft: Grote bedreiging voor amfibieën. Gemeente wordt opgeroepen tot actie als provincie of waterschap in gebreke blijven.		- De klankbordgroep heeft juist als voordelen dat knelpunten vanuit verschillende kanten bekeken kunnen worden. Daarom stellen we in eerste instantie voor dit binnen deze groep te bespreken. Bilateraal overleg kan altijd daarna wanneer hiervoor ook middelen beschikbaar zijn. - Valt onder uitwerking Leidraad. - Zie opmerking over Klankbordgroep. Graag dus. - Is geen bevoegdheid van de gemeente.
Samenhang met ander beleid: Verzoek om meer duidelijkheid over de verhouding van de Nota Dieren tot andere beleidsdocumenten (zoals SMP, biodiversiteitsbeleid, gedragscodes). Graag links/verwijzingen opnemen.		De nota is een document voor de komende vijf jaar met daarna regelmatige updates. Het is niet de bedoeling hier verwijzingen in te plaatsen die kunnen verouderen. Alle genoemde documenten zijn op de gemeentelijke website te vinden.
Ervaringen en samenwerking met gemeente Paddentrek en verkeersmaatregelen: Wisselende ervaringen. Beleid om zo min mogelijk borden te plaatsen werkt nadelig voor amfibieën. Verzoek om ruimhartiger beleid bij verkeersveiligheid voor dieren. Fietspad Oude Brandweerkazerne: Nieuwe geplande route snijdt door paddentrekgebied. Verzoek tot heroverweging. Kolken en faunavoorzieningen: Gemeente wil faunavriendelijke inrichting, maar uitvoering gaat regelmatig mis (verkeerde type kolk, foutieve plaatsing trapjes). Vertrouwen en opvolging: Waardering voor medewerkers die doen wat ze beloven, maar pleidooi voor betrouwbaarder en consequenter gemeentelijk handelen.		Dit zijn onderwerpen die besproken worden tijdens klankbordoverleg en bilaterale gesprekken. Niet voor opname in nota. De signalen worden wel meegenomen voor intern overleg.
Visie en uitgangspunten Ruimte voor dieren: Gemeente erkent welzijn, maar de nadruk ligt teveel op overlastpreventie en te weinig op habitatbescherming. Mens-dierrelatie: Mens wordt centraal gezet, terwijl dieren de stad ook als leefomgeving ervaren. Belangenafweging zou dieren structureel serieus moeten nemen. Andere mindset: Gemeente moet erkennen dat veel menselijke activiteiten werkelijk schadelijk zijn voor wilde dieren. Werk aan gedragsverandering en bewustwording. Intrinsieke waarde: Verwijs naar oorspronkelijke		Ruimte voor dieren: Eens met de constatering; we nemen habitatbescherming nadrukkelijk mee in samenhang met dierenwelzijn, onder andere via faunavoorzieningen en natuurinclusief beleid. Mens-dierrelatie: We streven naar een integrale afweging waarin ook de belangen van wilde dieren expliciet worden meegenomen. Zie afwegingskader in de nota. Andere mindset: Ondersteunen we. Voorlichting en educatie over menselijk gedrag en de impact op dieren maken deel uit van onze inzet op bewustwording.

betekenis uit 1981: ons gedrag aanpassen aan de behoeften van dieren, niet andersom.		Intrinsieke waarde: we hebben gekozen voor de meer actuele uitgangspunten van o.a. de Raad voor Dieraangelegenheden (RDA).
--	--	--

Inspraak 7

Inspraak reactie:

9.5: wordt honden losloopgebied Leidse hout ook herzien?

9.8.3: hoe wordt gehandhaafd dat hanen niet toegestaan zijn? Erg veel geluid overlast van de loslopende hanen in hout kwartier. Er wordt veel gevoerd op straat, kunnen er borden geplaatst worden dat dit verboden is? Kan de buur van [adres] die de hanen dumpst (dit is bij iedereen in de buurt bekend) aangesproken worden en een waarschuwing krijgen?

9.10: kan de haan opgenomen worden in de tabel?

Verzoeken voor aanpassing nota:

Verzoek tot aanpassing/ inhoudelijke reactie	Paragraaf	Reactie (verwerkt ja/nee en reden)
Losloopgebied Leidse Hout	9.5	Ja, alle losloopgebieden in Leiden worden geëvalueerd, zo ook het gebied in het Leidse Hout.
Handhaving hanen en dumpingen	9.8.3	Overlast moet bij de gemeente worden gemeld. Hier wordt op gehandhaafd. Dumpingen zijn wettelijk niet toegestaan, bij een heterdaad kan er ingegrepen worden. Borden zijn hierbij niet effectief.
Haan in tabel	9.10	Ja, ook loslopende hanen en kippen worden afgevangen en ondergebracht in een opvang.

Inspraak 8

Inspraak reactie:

Verzoek tot aanpassing/ inhoudelijke reactie	Paragraaf	Toelichting PvdD	Reactie college
Herstel het thema plantaardige voeding in de nota en werk dit inhoudelijk uit.	1.2 Afbakening	Het onderwerp plantaardige voeding stond in de vorige nota en is nu geheel geschrapt. Onterecht, want de gemeente heeft wel degelijk invloed via inkoop en catering. Het verwijderen ervan staat haaks op eerdere moties en ambities. Zie de spreekbijdrage.	Zie reactie op spreekbijdrage.
Maak de intrinsieke waarde en de zes principes van positief welzijn leidend in alle thema's van de nota.	1.3 Visie op dieren en welzijn	De zes leidende principes van positief welzijn worden nu slechts kort genoemd, maar zijn nergens leidend of vertaald naar concreet beleid. De Partij voor de Dieren vraagt om deze principes per thema expliciet toe te passen bij beleidskeuzes. Zie de spreekbijdrage.	Zie reactie op spreekbijdrage.

Werk de gemeentelijke zorgplicht per thema concreet uit.	2.4 Wettelijke taken voor de gemeente	De nota bevat een algemene uitleg van de zorgplicht, maar niet wat deze betekent per situatie of beleidsdomein. Bijvoorbeeld: passende huisvesting op kinderboerderijen, of nooit een konijn alleen houden. Zie de spreekbijdrage.	Zie reactie op spreekbijdrage.
Maak dierenwelzijn een vast onderdeel van renovatie- en herinrichtingsprojecten in de stad, inclusief de gedragscode Soortbescherming voor Gemeenten, ecologische werkprotocollen en soortenmanagementplannen.	3.1 Beleidsakkoord en Omgevingsvisie	De nota benoemt wel ecologische aspecten, maar niet hoe fysieke projecten structureel rekening houden met dieren. Door te werken volgens de landelijke gedragscode en ecologische werkprotocollen, en soortmanagementplannen op te stellen voor ruimtelijke projecten, worden negatieve effecten op dieren voorkomen en ontstaan kansen voor verbetering van hun leefomgeving.	Er wordt al gewerkt volgens landelijke gedragscode en een SMP wordt op dit moment opgesteld. Het spreekuur voor dieren is ook beschikbaar voor toetsingen bij dergelijke projecten.
Ontwikkel een visuele kansenkaart voor dierenwelzijn in de stad, met daarin migratieroutes, leefgebieden en knelpunten voor verschillende diersoorten.	3.1 Beleidsakkoord en Omgevingsvisie	Een kansenkaart maakt inzichtelijk waar dieren zich bevinden en welke knel- of verbeterpunten er zijn. Dit helpt beleidsmakers, ontwerpers en bewoners om structureel rekening te houden met dierenbelangen bij ruimtelijke ontwikkelingen of beheer.	Dit doen we naar aanleiding van het Ecologisch advies en biodiversiteits-beleid. De raad en de PvdD zijn daar eerder al van op de hoogte gesteld.
Zorg voor beleid rond lichtvervuiling, met aandacht voor nachtdieren zoals vleermuizen, egels en uilen.	3.1 Beleidsakkoord en Omgevingsvisie	Lichtvervuiling wordt niet genoemd in de nota, terwijl het een belangrijke oorzaak is van verstoring bij nachtdieren. Het aanpassen van lichtintensiteit en kleurtemperatuur, en het verminderen van overbodige verlichting, draagt direct bij aan dierenwelzijn in stedelijk gebied.	Ook hiervoor is beleid gemaakt waarbij donkerte het streven is binnen de contouren van veiligheid. Openbare verlichting is in dat licht ondergebracht bij de Afdeling Duurzame Leefomgeving.
Stel een actieplan op voor kleine ecologische knelpunten, zoals ontoegankelijke kades, steile oevers of blokkades voor kleine dieren.	3.2 Activiteiten binnen de gemeente	Dieren zoals egels, kikkers of watervogels lopen vaak vast op plekken waar de infrastructuur niet op hen is ingericht. Een gericht actieplan, opgesteld met o.a. de Dierenambulance en bewoners, helpt deze plekken in kaart te brengen en structureel aan te pakken.	We hebben hier veel aandacht voor binnen het biodiversiteitsbeleid. Het gaat hier bijvoorbeeld om het verbinden van leefgebieden en ontwerpkeuzes ten baten voor amfibieën. Daarom geen onderdeel van deze nota dieren.
Richt een dieren noodhulpfonds in voor minima en inwoners in crisis, zodat zij noodzakelijke zorg voor hun dier kunnen blijven bieden.	3.2 Activiteiten binnen de gemeente	Sommige inwoners stellen medische zorg uit of doen afstand van hun dier wegens geldgebrek. Een klein gemeentelijk steunfonds voorkomt dierenleed, ondersteunt eigen verantwoordelijkheid en voorkomt een beroep op dure noodopvang achteraf.	Zie 5.7.3. Dieren en minima – de evaluatie / continuering van de dierenartsvergoedingsbon ligt bij de raad.
Ontwikkel een lokaal rampen- en evacuatieplan waarin ook dieren zijn meegenomen.	4.12 Dieren en calamiteiten	Bij rampen of crisissituaties, zoals bij vogelgriep of overstromingen, zijn dieren vaak het vergeten onderwerp. Een plan waarin ook dieren expliciet zijn opgenomen verhoogt de paraatheid en vergroot de effectiviteit van de respons.	Zie 4.12. Dieren en calamiteiten Dit is onderdeel van de crisisorganisatie en veiligheidsregio. Daarin zijn dieren zeker geen vergeten onderwerp.
Voeg een financiële onderbouwing en tijdspad toe per beleidslijn, inclusief FTE-inzet en projectkosten.	4.5 Organisatie van dierenwerkzaamheden	In de nota ontbreken inzicht en transparantie in kosten en capaciteit. Concreet inzicht is nodig om uitvoering en ambitie geloofwaardig te maken. Zie de spreekbijdrage.	Is onderdeel van de definitieve nota dieren.
Neem een belangenafwegingskader op waarin het welzijn van dieren wordt afgewogen tegen	4.6 Dierenbelangen als vast onderdeel van beleid	In de nota wordt gesproken over het meenemen van dieren in beleid, maar dit wordt niet concreet gemaakt. Een afwegingskader helpt ambtenaren en beleidsmakers om belangen van	Zie reactie op spreekbijdrage.

andere belangen, zoals toegepast in Amersfoort.		dieren structureel en transparant mee te wegen bij alle relevante besluiten. Nu ontbreken handvatten om keuzes te maken wanneer belangen botsen. Een duidelijk afwegingskader voorkomt willekeur en geeft dierenwelzijn structureel gewicht. Zie ook de spreekbijdrage.	
Verbeter de gemeentelijke informatievoorziening over dieren noodhulp, opvang en wie waarvoor verantwoordelijk is.	4.7 Dieren in nood	Veel inwoners weten niet waar ze terecht kunnen met gewonde of gevonden dieren. Heldere en toegankelijke informatie op de gemeentelijke website vergroot het bereik en effect van bestaande hulpstructuren en voorkomt onnodige verwarring of vertraging in hulpverlening.	Zie 4.10. Voorlichting, educatie en communicatie
Zorg dat hulpverleners (zoals wijkteams, maar bijv. ook woningcorporaties) ook alert zijn op signalen van dierenverwaarlozing bij huisbezoeken.	4.7 Dieren in nood	Problemen bij mensen gaan vaak samen met dierenleed. Door vroegsignalering te bevorderen in het sociaal domein, kunnen problemen eerder worden aangepakt. Dit past bij de bredere gemeentelijke inzet op integrale hulpverlening.	Zie 5.7.1. Dieren en huiselijk geweld
Zorg voor uitbreiding en verbetering van hondenlosloopgebieden, afgestemd op de toename van honden in de stad.	5.3 Honden	Hoewel losloopgebieden worden genoemd in de nota, ontbreken concrete plannen voor uitbreiding of kwaliteitsverbetering. Met meer honden in de stad is dit essentieel voor veiligheid en welzijn van mens en dier.	Zie 5.3.3. Losloopgebieden – zie het voorstel voor een plan van aanpak.
Zet in op preventie van bijtincidenten via begeleiding bij adoptie en het aanpakken van sociale problematiek.	5.3 Honden	Bijtincidenten zijn vaak het gevolg van onvoldoende kennis of stressvolle situaties bij eigenaren. Een preventieve aanpak via educatie, begeleiding en samenwerking met hulpverlening voorkomt incidenten en leed.	Zie 5.3.4. Gevaarlijke honden waarin dit beschreven is. Ingrijpen bij adoptie is niet mogelijk vanuit de gemeente, hier ligt een taak voor asielen en fokkers, niet bij de gemeente.
Sluit aan bij het landelijke bijtregister zodat meldingen en risicoprofielen beter gevolgd kunnen worden.	5.3 Honden/Bijlage	Met het bijtregister krijgen gemeenten zicht op risicovolle honden en situaties. Dit helpt bij het volgen van incidenten en gericht ingrijpen waar nodig.	Zie 5.3.4. Landelijk meldpunt voor gevaarlijk hondengedrag.
Breid de subsidie uit naar dieren die bewust worden afgestaan (afstandsdieren), en niet alleen naar zwervdieren.	5.4 Katten/5.5 Verwilderde huisdieren	Mensen die om geldgebrek afstand doen van hun dier, vallen nu buiten subsidieregelingen. Dit leidt tot dumping of informele afstand. Een regeling voor opvang van afstandsdieren helpt dit voorkomen en voorkomt grotere maatschappelijke kosten.	Is aan de raad. Zit al deels in de vergoeding aan dierentehuis Stevenshage.
Onderzoek de implementatie van het Kinderboerderijenbesluit en toets de gemeentelijke praktijk hieraan.	6.4 Kinderboerderijen en dierenweides	Het Kinderboerderijenbesluit biedt actuele richtlijnen voor dierbeheer. Door deze als toetsingskader te gebruiken, kan Leiden aansluiten bij landelijke kwaliteitsstandaarden.	Zie 6.4.3. Beheer van de dierenlocaties. Is onderdeel van het op te stellen Draaiboek dierenlocaties.
Toets activiteiten zoals ponyritjes of evenementen zoals Halloween op de kinderboerderij op dierenwelzijn, en pas ze aan indien nodig.	6.4 Kinderboerderijen en dierenweides	Sommige activiteiten veroorzaken stress of pijn bij dieren. Door deze systematisch te evalueren vanuit dierenwelzijn kan dit voorkomen worden.	Zie 6.4.3. Beheer van de dierenlocaties. Is onderdeel van het op te stellen Draaiboek dierenlocaties.
Ontwikkel een aparte visie op gemeentelijke dierenlocaties zoals de kinderboerderij en stop het fokken van dieren daar.	6.4 Kinderboerderijen en dierenweides	De huidige praktijk laat structurele welzijnsproblemen zien: pony modeshows, alleen gehuisveste konijnen, en fokken voor educatie gevolgd door slacht. Maak	Zie 6.4.3. Beheer van de dierenlocaties. Is onderdeel van het op te stellen Draaiboek dierenlocaties.

		dierenwelzijn leidend en sluit aan bij het landelijke keurmerk voor diervriendelijke kinderboerderijen. Zie de spreekbijdrage.	
Voer een doelsoortenonderzoek uit om karakteristieke dieren en hun leefbehoeften in Leiden te identificeren.	7.4 Wilde dieren in de gemeente	Bepaalde diersoorten zijn kenmerkend voor Leiden. Door hun leefgebieden en gedragingen goed te begrijpen, kunnen beleid en inrichting van de openbare ruimte daarop worden afgestemd.	Is onderdeel van het SMP.
Voeg evaluatie-indicatoren en een vaste actualisatie na 5 jaar.	8.2 Actiepunten	De evaluatie na drie jaar wordt genoemd, maar zonder indicatoren. Een vaste actualisatie na vijf jaar en heldere indicatoren per thema maken het beleid toetsbaar. Zie de spreekbijdrage.	Zie reactie op spreekbijdrage.

Inspraak 9

Inspraakreactie:

(zie ook de tabel hieronder met de samenvatting en de reactie van de gemeente per onderwerp)

Wat super dat de gemeente Leiden meer financieel wil bijdragen aan de opvang van wilde dieren en de stichting ter ondersteuning van de Dierenambulance en Vogelasiel regio Leiden structureel wil gaan steunen. Hopelijk kan de gemeente ook bijdragen aan het zo snel mogelijk zoeken van een nieuwe permanente locatie. Deze organisatie heeft veel potentie om naast de zorg voor wilde dieren, ook heel erg veel bij te dragen aan educatie van inwoners én onderzoek naar en preventie van wilde dieren in nood. Daarnaast hebben zij ook een hele belangrijke maatschappelijke functie, vanwege de vele vrijwilligers die er actief zijn met uiteenlopende achtergronden en werksituaties. Zij zijn de ambassadeurs voor medebewoners om verantwoord om te gaan met de wilde dieren in hun omgeving.

Heel goed dat de gemeente Leiden vissers wil wijzen op de risico's van het achterblijven van vishaken, -lijnen (en zelfs hele hengels) op dieren zoals watervogels. Met Stichting De Grachtwacht doen we sinds een paar jaar onderzoek naar hoeveel er achter blijft en op welke locaties. Graag trekken we verder op met de gemeente Leiden om deze data in kaart te brengen en terug te koppelen naar betrokken partijen. Wat ons betreft moet dit niet alleen via de hengerverenigingen maar een ieder die een vergunning aanvraagt, ook direct bij de gemeente. Ons vermoeden is dat niet iedereen is aangesloten bij een hengelaarsbond. Ook verkennen we graag de mogelijkheden om de educatie te verbeteren, hier dragen we graag aan bij vanuit onze dataset en opgebouwde kennis, ook in samenwerking met de Dierenambulance en Vogelasiel Regio Leiden en meer dan 35 andere organisaties voor dierenhulpverlening.

Om de samenwerking op het onderwerp dieren in de stad verder te bevorderen en bij te dragen aan meer educatie bij inwoners, vragen we om ook een samenwerkingsovereenkomst aan te gaan met Stichting De Grachtwacht. Op verschillende manieren werken we al samen, maar met structurele financiering kunnen we een nog actievere rol op ons nemen om onderzoek te doen, met betrokken partijen aan tafel te schuiven voor terugkoppeling (hengelaars, evenement-organisatoren, terraseigenaren, etc.) om samen zwerfvuil te voorkomen en te werken aan schone en natuurinclusieve grachten. Ook gaan we graag een samenwerking aan met 'Aan de Slag' om de grachten van nestplateau's te voorzien, iets waar we al aan begonnen zijn. Onder andere in samenwerking

met rederijen waar meerkoeten nesten op de achterkanten van bootjes maakten. Ook stellen we voor dat inwonersinitiatieven om de natuur te monitoren en afval op te ruimen actiever betrokken worden en serieus genomen worden als kennispartner. Net als met de paddenpatrouille gebeurt, zijn er meer bewonersinitiatieven die een serieuze partner kunnen zijn. Bijvoorbeeld ook een werkgroep voor egels in de Merenwijk. Dit zijn dé ambassadeurs voor bepaalde diergroepen die veel mede-inwoners kunnen inspireren en motiveren. Probeer deze initiatieven nog verder te ondersteunen, bijvoorbeeld in samenwerking met het Citizen Science Lab.

Verzoeken voor aanpassing nota:

Verzoek tot aanpassing/ inhoudelijke reactie	Paragraaf	Reactie (verwerkt ja/nee en reden)
Waardering voor structurele steun aan dierenopvang: * Positieve reactie op het voornemen van de gemeente om structureel bij te dragen aan opvang van wilde dieren en ondersteuning van de Dierenambulance/Vogelasiel. * Verzoek om ook te helpen bij het vinden van een permanente locatie voor de opvang. * Potentie van de dierenambulance om bij te dragen aan educatie van inwoners én onderzoek naar en preventie van wilde dieren in nood + hele belangrijke maatschappelijke functie.		* Compliment: dank. * Locatie: vinden ook gesprekken plaats over alternatieve locaties. Verder geen onderdeel van de nota zelf. * Deze potentie wordt ook zeer zeker gezien door de gemeente. De gemeente draagt al jaren bij aan de financiële ondersteuning van de ambulance waarbij een deel van de ondersteuning is tbv de dierenambulance en een deel ook voor interne opleidingen en externe educatie).
Aandacht voor vismateriaal in het water: * Steun voor het aanpakken van de problematiek rond achtergebleven vishaken en -lijnen. * Aanbod om onderzoeksdata te delen en mee te denken over bewustwording, ook buiten hengelsportverenigingen om. * Voorstel om educatie te verbeteren i.s.m. Dierenambulance, Vogelasiel en andere organisaties.		Is onderdeel van de Klankbordgroep waarbij de thema's 'vissen' en 'afval' zeer zeker op de agenda komen te staan.
Verzoek om samenwerkingsovereenkomst: * Suggestie om een officiële samenwerking aan te gaan met Stichting De Grachtwacht. * Betrekken van bewonersinitiatieven als kennispartners. Bijvoorbeeld via het Citizen Science Lab.		* St. De Grachtwacht kan een onderdeel zijn van de Klankbordgroep bij specifieke thema's die aan de orde komen op dat moment. * Goed idee. We zoeken hier nog een manier voor om dit gestructureerd aan te pakken.

Inspraak 10

Inspraakreactie:

(zie ook de tabel hieronder met de samenvatting en de reactie van de gemeente per onderwerp)

Geachte College van Burgemeester en Wethouders,

Artikel 2.5. Organisatie van taken en bevoegdheden wordt de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming genoemd en dat is onjuist. De juiste naam is Landelijke Inspectiedienst Dierenwelzijn (LID). De LID is een juridisch zelfstandige en onafhankelijke stichting naast de Dierenbescherming. De leden van de vereniging Dierenbescherming Nederland hebben dus geen zeggenschap over de LID en daarom is het woord Dierenbescherming vervangen door het woord dieren.

Artikel 5.3. Bij impulsaanschaf dieren staat dat de aanschaf en verzorging van huisdieren volledig de verantwoordelijkheid is van de inwoners zelf en daar ben ik het natuurlijk volledig mee eens. Maar een actieve rol van de gemeente richting commerciële partijen (dierenwinkels en degelijk) waarin die partijen verplicht voorlichting dienen te geven over het aan te schaffen gezelschapsdier en te vragen naar de omstandigheden waar het dier gehuisvest wordt. Waarbij de koper ook wordt verwezen naar de informatie van het Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren, De Sophia-Vereeniging tot Bescherming van Dieren en de Vereniging dierenbescherming Nederland. De verkopers van dieren zouden een voorbeeld kunnen nemen aan dierenasiels die altijd handelen in het belang van het dier en niet in het belang van de €!

Artikel 5.3.1 Honden.

- In de gemeente Leiden is de hondenbelasting afgeschaft maar als mensen met hun Leidsche hond(en) tijdelijk verblijven in gemeenten waar wel de hondenbelasting wordt geheven levert dit problemen op. Mijn vraag is er een mogelijkheid dat de gemeente Leiden een verklaring "Leidsche hond(en)" afgeeft aan de eigenaar van de hond(en)?
- Behalve in de losloopgebieden moeten de honden aangelijnd zijn! Maar ik zie steeds meer van die hondenlijnen op een haspel en spreekt men dan nog steeds van aangelijnd? Een lange hondenlijn, ik heb ze al te koop gezien van 5 meter, levert gevaarlijke situaties op die de eigenaar niet snel kan corrigeren. Heb nu al een aantal malen een noodstop moeten maken met de fiets omdat zo "aangelijnde" hond eigenlijk niet aangelijnd is, dit door de lengte van de lijn.

Mijn vragen.

o Is er een maximumlengte van de hondenlijn waarbij nog gesproken kan worden van aangelijnd en de eigenaar de hond gemakkelijk kan corrigeren?

o Zo niet gaat de gemeente die instellen?

o Zo ja gaat de gemeente dat goed communiceren en handhaven?

• In sommige landen zoals Oostenrijk dienen honden, hoe klein ook, buiten een muilkorf te dragen. Zover wil ik niet gaan maar een muilkorfplicht in openbare gebouwen en het openbaarvervoer voor grote honden zou ik toejuichen.

• Een bijzondere positie is de assistentie of hulphond en het blijkt dat ondanks landelijke wetgeving deze assistentie of hulphonden nog steeds ten onrechte worden geweigerd en het zou goed zijn als de gemeente Leiden duidelijk uitstraalt, bijvoorbeeld door de sticker "Hulphond Welkom" dat assistentie of hulphonden altijd welkom zijn ook in hun eigen gebouwen, zoals het stadhuis en stadskantoor.

Artikel 5.3.2. Uitwerpselen.

Dat eenieder de uitwerpselen van zijn/haar hond dient op te ruimen is logies maar hoe zit dat met mensen in een rolstoel of scootmobiel? In sommige Nederlandse gemeente zijn mensen met een lichamelijke beperking vrijgesteld van het opruimen van de uitwerpselen van hun hond. Hoe is dat geregeld in Leiden?

Artikel 5.3.3. Losloopgebieden.

Om te voorkomen dat honden het honden losloopgebied zonder aangeliend te zijn verlaten is mijn voorstel die gebieden van een hek te voorzien en bankjes voor de eigenaren. Op sommige plaatsen loopt een weg langs het losloopgebied en honden rennen dan de weg op met de baasjes erachteraan en dat is niet veilig. Het voorgestelde plan van aanpak (her)inrichting losloopgebieden zou versneld moeten worden uitgerold.

Artikel 5.3.4. Gevaarlijke honden. Te vervangen door Hoog Risico Honden.

Mijn verzoek de term “Gevaarlijke Honden” te vervangen door “Hoog Risico Honden” en een nieuw artikel 5.3.5 “Gevaarlijke honden” toe te voegen.

De term “Hoog Risico Honden” wordt ook door de rijksoverheid gebruikt in hun lijst met honden die een potentieel groter gevaar opleveren.

Naar mijn mening kan iedere hond een gevaarlijke hond worden als die niet de juiste opvoeding krijgt of expres getraind wordt om agressief te zijn.

Artikel 5.3.5 Gevaarlijke honden. (voorstel nieuw artikel.)

Het nieuwe artikel 5.3.5. Geeft een duidelijker verschil aan tussen hoog risico honden en gevaarlijke honden.

Onder dit artikel alles vanaf “* Landelijk meldpunt voor gevaarlijk hondengedrag” tot aan het artikel: 5.4. Katten overgenomen moeten worden.

Bij punt 2 de te nemen maatregelen na een bijtincident “adviseren” te laten vervallen en te vervangen door verplichten als er bij het bijtincident:

- a. Een dood dier of mens is betrokken.
- b. Een mens of dier ernstig zo ernstig is verwond dat er sprake is van blijvend letsel.
- c. Een kind van onder de 13 jaar is gebeten, ongeacht de aard van het letsel.

Artikel 5.4. Katten.

Even voor de goede beeldvorming ik heb zelf een huiskat, Valentina, zij kan overdag naar buiten maar vanaf het moment dat het donker buiten is tot een halfuur nadat het weer licht wordt is zij binnen.

Dit heeft twee voordelen.

- a. De vogels kunnen rustig slapen.
- b. Er is geen gevecht met andere buurkatten.

Maar zoiets moet je wel consequent volhouden hoe hart de kat ook miauwt.

Artikel 5.4.1. Loslopende katten.

Ook in verschillende kattengroepen op social media zijn er verhitte discussies over kant binnen of buiten.

Er zijn verschillende opties zoals een kattenren voor zowel in de tuin als op het balkon.

Als men op een zoekmachine “kattenren kopen” intikt ziet men de verschillende opties.

De gemeente, zou, in samenwerking met eigenaren, verhuurders en woningcoöperaties het mogelijk moeten maken dat een kattenren in de tuin of op het balkon geplaatst kan worden zonder vergunning. Wordt de kattenren geplaatst in de tuin tegen de bestaande bebouwing aan dan dient er in ieder geval een deur in te zitten naar de rest van de tuin, ook voor het geval van een calamiteit.

De gemeente zal dan de hoogte, breedte en lengte alsmede welke materialen vergunningsvrij voor een kattenren mogen worden gebruikt.

Artikel 5.4.2. Zwervende katten en chipplicht.

Als het chippen van katten in 2026, eindelijk, verplicht wordt zal diegene die de chip zet ook het chipnummer, moeten registreren bij de Stichting Nederlandse Databank

Gezelschapsdieren (NDG) <https://ndg.nl/>

Helaas heb ik van een medewerkster van het asiel begrepen dat er regelmatig katten worden binnengebracht die wel gechipt zijn maar waar geen adresgegevens zijn opgegeven. De gemeente zou behalve zou eigenaren van katten niet alleen moet ondersteunen bij het chippen van hun katten maar ook bij het registreren van de chip door de chipzetter te verplichten de chip te registreren tegen gereduceerd tarief.

Artikel 5.5.1. Aanpak verwilderde huisdieren.

Punt 3 Voerverbod openbare ruimte invoeren in geheel Leiden kan wat mij betreft niet snel genoeg ingevoerd worden. Want aan de ene kant ergeren zich mensen aan de brutale vogels maar aan de andere kant voeren zij de vogels ook als zij bijvoorbeeld op een terras zitten. Voor de vogels is het ook niet goed zij krijgen verkeert voedsel binnen.

Hier is ook een rol voor Horecaondernemers, die een terras hebben, weggelegd namelijk: Ruim direct de tafel af als de gasten uitgegeten en of vertrokken zijn. Nu zie ik vaak dat men dat niet doet en de vogels weten dat en zo blijft de overlast van vogels en wat erger is de vogels krijgen verkeert voedsel binnen. Hier zou ook op gehandhaafd moeten worden door de gemeente.

Artikel 7.4. Wilde dieren in de gemeente.

Artikel 7.4.7 Vleermuizen (voorstel nieuw artikel)

Naar mijn mening dienen vleermuizen een apart artikel te krijgen in de nota dieren van de gemeente Leiden.

Deze vliegende vuilnismannen en vuilnisvrouwen kunnen wel zo'n 1.000 insecten per uur verorberen. Heb je last van muggen? Wees dan vleermuis vriendelijk!

Overigens zorgt de gemeente er al voor dat als het leefgebied van de vleermuis verstoort mag worden dat er in de directe omgeving vleermuiskasten worden opgehangen. In een woord geweldig

Door nieuwbouw en (betere) isolatie van gevels en daken zijn er steeds minder plekken waar de vleermuis kan slapen en zelfs overwinteren.

Als op de plaats van nieuwbouw vroeger vleermuizen aanwezig waren zou in de bouwvergunning opgenomen moeten worden dat men tegen de isolatie van de spouwmuur een inbouw vleermuiskast plaatst, zie bijlage 2.

In oude wijken waar nu volop geïsoleerd wordt zou de gemeente een actie kunnen starten zoals nu met meer groen, onder andere geveltuintjes en boomspiegels, voor het ophangen van vleermuis kastjes, zie bijlage 3., aan je gevel. De gemeente zorgt voor een goede plaats waar die vleermuiskast kan worden opgehangen hangt die ook op en de bewoner betaald een kleine bijdrage.

Verzoeken voor aanpassing nota:

Verzoek tot aanpassing/ inhoudelijke reactie	Paragraaf	Reactie (verwerkt ja/nee en reden)
1. Naam Landelijke Inspectiedienst De naam "Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming" is onjuist; dit moet "Landelijke Inspectiedienst Dierenwelzijn (LID)" zijn.	2.5	Klopt inderdaad, we passen dit aan in de nota. Op de overige plekken stond de correcte naam al.
2. Impulsaanschaf dieren Gemeente zou richting commerciële verkopers een actieve rol kunnen spelen in het verplicht geven van voorlichting bij verkoop van dieren.	5.3	Het is geen taak én bevoegdheid van de gemeente om commerciële partijen dit te verplichten. Wel zullen we hier aandacht aan besteden op de gemeentelijke website.
3. Hondenbelasting bij tijdelijk verblijf elders Verzoek om verklaring "Leidse hond" bij	5.3.1	Een dergelijke verklaring heeft geen juridische status: de andere gemeente kan deze verwerpen. Ook is eea afhankelijk hoe 'tijdelijk'

tijdelijk verblijf in gemeente met hondenbelasting.		een verblijf in een andere gemeente is. Is echter een praktische uitvoering, geen onderdeel van de nota. Kan via een gemeentelijke melding worden aangevraagd.
4. Gevaar van lange hondenlijnen Lange lijnen op haspel zijn onveilig. Vraag naar vaststellen van een maximumlengte en daar op te handhaven.	5.3.1	Op dit moment zijn er geen specifieke regels of maximale lengtes vastgesteld voor hondenlijnen op landelijk niveau. Vooralsnog is er geen plan om een maximale lengte van de hondenlijn in te stellen in de gemeente. Mocht daar in de toekomst verandering in komen, dan zullen wij dit uiteraard duidelijk communiceren.
5. Muilkorfplicht in openbare gebouwen/openbaar vervoer Voorstel voor muilkorfplicht voor grote honden.	5.3.1	We nemen deze wens mee wanneer de APV aangepast gaat worden, maar hanteren terughoudendheid i.v.m. proportionaliteit en uitvoerbaarheid. Veiligheid blijft wel continue onderwerp van gesprek.
6. Hulphonden en toegang Assistentiehonden worden nog regelmatig geweigerd. Gemeente moet duidelijke welkom-signalen afgeven.	5.3.1	De gemeente Leiden benadrukt dat hulphonden altijd welkom zijn in haar eigen openbare gebouwen. We kunnen andere organisaties, zoals horecaondernemers, hier niet toe verplichten dit dmv borden aan te geven.
7. Uitwerpselen en mensen met beperking Vraag of mensen met beperking zijn vrijgesteld van opruimplicht hondenpoep.	5.3.2	In de APV van Leiden is al opgenomen dat "de eigenaar of houder van een hond die zich vanwege zijn handicap door een geleidehond of sociale hulphond laat begeleiden dan wel van wie het opruimen vanwege zijn lichamelijke handicap redelijkerwijs niet gevergd kan worden."
8. Losloopgebieden Voorstel om losloopgebieden te omheinen en te voorzien van bankjes en een versnelde uitrol van het plan van aanpak (her)inrichting hondenlosloopgebieden.	5.3.3	In de nota staat het plan van aanpak al als prioriteit 1 activiteit opgenomen. Niet overal zal een omheining mogelijk of gewenst zijn. De Koninklijke Hondenbescherming adviseert geen bankjes te plaatsen. We nemen alle standpunten mee in het uit te voeren plan.
9. Terminologie 'Gevaarlijke honden' Vervang term 'Gevaarlijke honden' door 'Hoog Risico Honden' conform rijksoverheid.	5.3.4	We voegen deze term toe maar maken vooralsnog geen onderscheid. Verder eens met de strekking van de opmerkingen.
10. Bijtincidenten – strengere aanpak Verzoek om bij ernstige incidenten verplichte maatregelen in plaats van adviserende.	5.3.4	Bij (ernstige) bijtincidenten is direct al politie betrokken en worden maatregelen genomen.
11. Katten binnenhouden in de nacht Voorbeeld hoe katten 's nachts binnenhouden voordelen heeft voor natuur en rust.	5.4	Eens, werkt vooral goed bij kittens/katten die hierin getraind worden. Is niet verplicht te stellen.
12. Kattenrennen en vergunningsvrij bouwen Vraag om gemeentelijke richtlijn voor het vergunningsvrij plaatsen van kattenrennen.	5.4.1	Recreatieve, niet-aanhuizige kattenrennen (zoals kleine kooien/kattios) zijn vergunningsvrij zijn als ze verplaatsbaar zijn of niet structureel zijn vastgemaakt. We onderzoeken daarnaast wat er binnen de Omgevingswet mogelijk is zodra er een aanvraag wordt ontvangen.
13. Chipplicht en registratie Gemeente moet niet alleen chippen stimuleren, maar ook de registratie verplicht laten uitvoeren door de chipzetter.	5.4.2	In principe doen dierenartsen dit al vaak. Bij een gemeentelijke chipactie is dit een onderdeel van de chipactie.

14. Voerverbod openbare ruimte (verwilderde huisdieren) Horecaondernemers met terras: direct tafel opruimen om etensresten weg te halen. Gemeente: op handhaven.	5.5.1	Hier heeft de gemeente geen taak in. Het is ook voor de horecaondernemer vaak lastig om aan voldoende personeel te komen dus heeft bedienen meer prioriteit dan opruimen.
15. Vleermuizen – voorstel voor nieuw artikel Vleermuizen verdienen een eigen artikel in de nota. Suggesties voor maatregelen bij isolatie en woningaanpassingen.	7.4	Vleermuizen komen al uitgebreid aan de orde in biodiversiteitsplannen en bij isolatieplannen. Huidige vermelding in de nota is vooralsnog voldoende.